

עלון מספר 102 - נובמבר 2022
תוכן העניינים

1. מפגש סוכות תשפ"ג
2. סוכות בזאקרפטיה
3. הקמת קיר הנצחה לנופלים במלחמת השחרור 6. משלנו: פרידמן ארנון - (נליפנו, ברוסטורה, סיילש)
4. השתלמויות ב"מוזיאון העם היהודי - אנו"
5. הודעות שוטפות

1. מפגש סוכות

ב-ב' חוה"מ סוכות, 12.10.2022, התכנסנו למפגש המסורתי ביער "בן שמן". המפגשים היו מרגשים, חברים רבים התכבדו בברכת ארבעת המינים, הילדים נהנו לשחק על המתקנים המתנפחים ומהארטיקים שחולקו להם, ניתנו הסברים על הקמת אתר הנצחה שלנו במקום ועל התוכנית להקמת קיר הנצחה לנופלי, יוצאי זאקרפטיה, בדרך להקמת המדינה. חברי הקהילה המאורגנת מקריית גת הגיעו בהסעה והאווירה הכללית בשטח הייתה נהדרת.

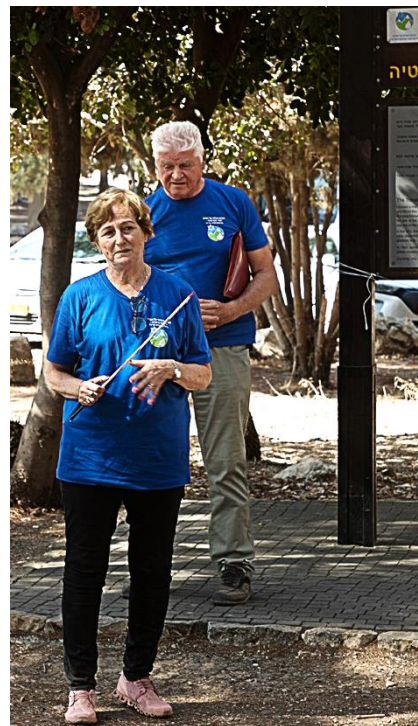
ברכה על ארבעת המינים

צבי ארבסט מנעים בנגינתו

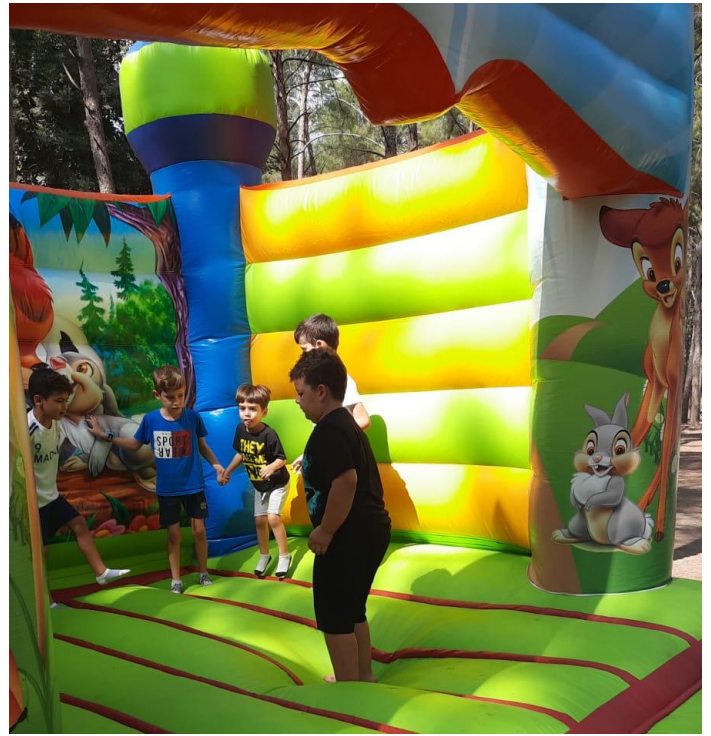
מתנדבי
העמותה,
אלכס
שמעוני
ורתי
פיקסלר,
מסבירים
על הקמת
אתר
ההנצחה,
שיכלול
את קיר
ההנצחה
העתידי

חלק מהקהל שהאזין לדברים

נציג שגרירות הונגריה, ברני לסלו, עם יו"ר העמותה,
זאב מילבאוואר (מימין) והמתנדב אלכס שמעוני

חגיגה לילדים, בני הדור הרביעי

2. סוכות בזאקרפטיה

מתוך אתר הפייסבוק של מנדל ויליאם, מנהל בית חב"ד באוז'גורוד: "השבוע הקמנו סוכה ניידת נסענו לערים מוקצ'בו, ברגובה ווינוגדרדוב; נפגשנו עם יהודים מקומיים ופליטים, קיימנו איתם את מצוות החג,

חילקנו מתנות שמחת חג. זה היה תענוג של חג אמיתי להיפגש עם יהודי הקרפטים ולשמוח ביחד....

3. הקמת קיר הנצחה לנופלים במלחמת השחרור

אנחנו לקראת סיום החקר והתיעוד של החללים יוצאי זאקרפטיה, שנפלו בדרך להקמת המדינה. הרשימה כוללת מעל 100 שמות, מעיירות ומערים בקרפטורוס, חלקם היו "נצר אחרון" ממשפחותיהם.

החלטנו להנציח את הנופלים הללו. הגענו כבר להסכם עם קק"ל ובאתר ההנצחה שלנו ביער "בן שמן" החלו עבודות להקמת קיר ההנצחה.

כל תרומה תתקבל בברכה. את התרומות ניתן להעביר אל חשבון העמותה.

פרטי חשבון להעברת כסף: בנק לאומי - 10, סניף - 805,

חשבון - 501229/78 על שם "הארגון העולמי של יהודים יוצאי זאקרפטיה-טרנסקרפטיה"

לתשלום בכרטיס אשראי ניתן להתקשר לגזבר, קליין יצחק 054-3034424

תודה רבה לכל התורמים עד כה - ולתורמים הבאים - על עזרתכם

4. השתלמויות ב"מוזיאון העם היהודי - אנר"

מתוך דף מידע של מוזיאון העם היהודי - "אנר" ["לשעבר: "בית התפוצות"]

אל מחוזות העבר - מבטים על יהודי אוקראינה ותרבות יהודית באודסה.

ימי שני, אחת לשבועיים, בין השעות: 15:16-19:45. עורכת הסדרה: רבקה אדרת

תכנית מפגשים:

יום שני, 7 בנובמבר 2022: מפולין למזרח אירופה: סיפורם של יהודי אוקראינה - פרופ' דוד אסף

חפצי קודש וחול מאוסף קייב ואוסף לבוב: סוכני זיכרון ותרבות - אריאלה אמר

יום שני, 21 בנובמבר 2022: הערבה, הדנייפר וההולודומור - אוקראינה במבט אחר - פרופ' מוטי

זלקין

המושבות החקלאיות: היהודי החדש על אדמת דרום אוקראינה וקרים - פרופ' יונתן דקל-חן

יום שני, 12 בדצמבר 2022: "קטונתי!": שלום עליכם בין טוביה החולב ובין מנחם מנדל - פרופ'

אברהם נוברשטרן, אל המקום - בדרכי אוקראינה, בעקבות סופרים ומשוררים עבריים - ד"ר רוחמה

אלבג

יום שני, 26 בדצמבר 2022: במחוזות העבר באוקראינה: ערים עיירות ודמויות - מבט קולנועי -

רבקה אדרת; "הקרע שבלב": ביאליק וברדיצ'בסקי - מסורת, השכלה ומודרניזם - פרופ' אבנר

הולצמן

יום שני, 9 בינואר 2023: אוקראינה - ערש החסידות - פרופ' דוד אסף

מקוסוב ועד קיטב: הניגון החסידי בגליציה, פודוליה, ווהלין - מרצה בליווי הקלטות ארכיוניות ומנגן

בחליל צד- ד"ר מיכאל לוקין.

יום שני, 23 בינואר 2023: "ביתי בית תפילה יקרא" (ישעיהו נ"ו, ז'), בתי הכנסת באוקראינה: אדריכלות, קהילה, שימור – ד"ר ולדימיר לוין

"... ראובן ושמעון קנו יי"ש הרבה אצל אדון אחד ועשו עמו קונטראקט...". שו"תים (שאלות ותשובות), והחיים הממשיים באוקראינה היהודית – פרופ' חננאל מאק

יום שני, 6 בפברואר 2023: נס גדול היה שם? נס גדול היה פה? פרקים באהבת ציון באוקראינה – מוקי צור; יששכר ריבק ואמנות אוונגרדית יהודית בעידן המהפכה – פרופ' מרים ריינר

יום שני, 20 בפברואר 2023: אודסה: מיתוס וזיכרון – בעקבות התערוכה "מחווה לאודסה". מפגש עם האוצרת רחל ארבל

שם ליד הנחל: בעקבות מסע אל ביאלקמין – עיירת הולדתו של אורי צבי גרינברג – ד"ר יואל רפל

יום שני, 27 בפברואר 2023: מופע חגיגי לסיום סדרת המפגשים – יפורסם

הקישור לרישום <https://tinyurl.com/mrx89v8>

תרבות יהודית באודסה ("כך היו עושים זאת באודסה" איסאק באבל)

ימי שישי, אחת לחודש בין השעות: 11:00-09:00 החל מה-11.11.22

<https://tinyurl.com/3d4v6p63>

טל' מרכז ההזמנות: 03-5008080 וגם אפשר להירשם ישירות באתר.

5. הודעות שוטפות

א. עדכון דפי הקשר: נודה לכל אחד מכם על עדכון המידע האישי (כתובת, מספר טלפון, כתובת

דוא"ל) למתנדבים: יוסי קוטונה 050-9922217 רותי פיקסלר 050-5643299

ב. אנו מציינים בכל שנה בטקס האזכרה השנתי ב"יד ושם" את שמם של ניצולי השואה, אשר

נפטרו בשנה האחרונה. המידע הנחוץ: שם מלא [אפשרי להוסיף שם נעורים לנשים], מקום הלידה,

מקום החיים בארץ ותאריך הפטירה.

את המידע מרכזת רותי פיקסלר 050-5643299 ruthfixler@walla.co.il

ג. אתר הארגון פתוח לשירותכם: carpati.org.il. אתר הארגון פתח לשונית בשפה האנגלית,

ואנו מתחילים למלא אותו בתוכן, כך שהוא יהיה זמין וקריא גם לחברינו שבתפוצות. יש להיכנס

ללשונית זו דרך כתובת האתר: <http://carpati.org.il> / או דרך <http://www.en.carpati.org.il>

אנא ידעו את בני המשפחה והחברים המתגוררים בחו"ל על אפשרות זו.

6. משלנו: פרידמן ארנון (נליפנו, ברוסטורה, סילש) - בן הדור השלישי

רוב החברים הרשומים בעמותה הם בני הדור השני של יוצאי קרפטורוס [כיום: זאקרפטיה]. רבים מאיתנו מביעים, לא פעם, דאגה לגבי החיבור של בני הדור השלישי לזיכרונות המשפחתיים, להנחלת המורשת, לשימור ולתיעוד של בני הדורות הקודמים.

מנקודת המבט הזאת חשוב מאוד להאיר את ספרו של ארנון פרידמן, בן הדור השלישי ליוצאי קרפטורוס, "טוראי סבא". בעמוד האחורי של הכריכה נרשם: "מסע אל העבר, אשר התחיל באקראי, נמשך כחמש שנים

ונפרש על פני שבע ארצות (ישראל, צ'כיה, סלובקיה, אוקראינה, הונגריה, פולין ורוסיה), הביא לגילוי ולהיכרות עם אדם שבחר למחוק את גורלו.

זהו סיפור הישרדותו מעורר ההשתאות של חיים פרידמן, אך גם סיפורו של המחבר ודרכו העיקשת למציאת סיפור החיים של סבו.

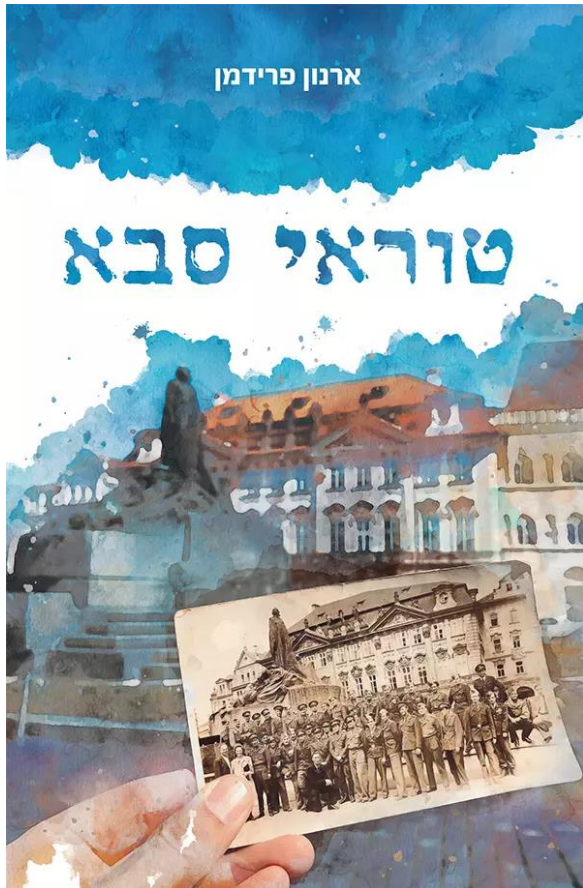
'טוראי סבא' הוא שיעור בעקשנות, במזל, ביד נסתרת מכוונת, בהשגחה עליונה, באובדן ובניצחון!

עובדה מרגשת עד מאוד היא החלטתו של ארנון לתרום את כל ההכנסות ממכירת הספר לעמותת "רתם למען הקהילה", הפועלת לטובת האוכלוסיות המוחלשות בישראל. בפרסום של העמותה נרשם:

"ארנון פרידמן מחבר הספר 'טוראי סבא' פנה אלינו בעמותת 'רתם למען הקהילה' והמיזם החברתי SocialEyes עם בקשה מרגשת במיוחד:

'היי חברות, כתבתי בשנים האחרונות ספר על סבא שלי, ניצול השואה, ואני עכשיו מוציא אותו למכירה.

אני רוצה שכל ההכנסות יעברו ישירות לעמותה שלכם ובעזרתם תמשיכו לשפץ מוסדות של אוכלוסיות מוחלשות ולהביא אור לעולם."

הפניה של ארנון כל כך ריגשה אותנו ומראה לנו שיצירה תמיד מביאה איתה אור לעולם כולו. ארנון הדגיש בפניי שזו דרכו להחזיר ולתרום את חלקו, כבן הדור השלישי, לסיוע לאוכלוסייה זאת, שחלקם ניצולי שואה, לזכרו של סבו, אותו הוא מוקיר כל כך.

הספר נכתב על ידי ארנון בשנת 2020 ובהקדשה במבוא לספר הוא כותב: **"במלאת 100 שנה להולדתו של סבא חיים. לכבודו, לזכרו, לבני משפחתנו שלא שרדו, ולמשפחה הנהדרת שצמחה וקמה על ענפיה החדשים שיסתעפו, יתרחבו וימשיכו לספר את הסיפור"**.

אני מביאה מספר ציטוטים מספרו של ארנון, המעיד בצורה ברורה כל כך על חשיבות התיעוד של שורדי השואה.

"אני מזמין אתכם, הקוראים, להתלוות אליי לחיפוש בעקבות סבי, שאליי יצאתי כשאני חסר היכרות עם העבר, ובשמחה נשאבתי לתוך מסע שורשים כולל. כל תשובה שקיבלתי העירה שאלות נוספות לבידור, וכל התקדמות הפכה אותי ליסודי ולדקדקן יותר, וגם לשאפתן יותר."

"ההבנה הייתה בי. כבן הדור השלישי לשואה נושא הזיכרון הזהד והיה נוכח תמיד, אך אני התעלמתי, או שהסתפקתי בנתונים כלליים, ובעצם, איני יודע דבר על המשפחה שלי. מה יקרה

בהמשך? חשבתני. האם עתידו של הזיכרון המשפחתי נדון להתפוגג, כפי שדמותו של סבי התפוגגה לנגד עיני דמיוני? האם זיכרון בני משפחתי נידון להישכח בתהום הנשייה? במשך שנים אני עמל להקנות לילדיי את הביטחון שבתא המשפחתי. לא יכולתי לשאת את העובדה שהחסרתי בביסוס היסודות. עבורי. עבור ילדיי וילדיהם שיבואו אחריהם."

הסבא, חיים פרידמן, במדי הצבא הצ'כי

נצא עם ארנון למסלול מקוצר של תולדות משפחתו, המתפרש על מספר יישובים בקרפטורוס.

הסבא, חיים פרידמן, נולד ב-22.4.1920 בְּנְלִיפִינוּ [Nelipyno], מחוז סבליאבה]. אביו, יהושע, היה שוחט, ובשל עיסוקו עברה המשפחה לקובילצקה פוליאנה (Kobylets'ka Polyana), מחוז (ראחוב).

בשנת 1934 עברה המשפחה, שוב בשל עיסוקו, לברוסטורה [Brusztura, ביידיש: בריסטר, מחוז טייץ].

בספר מרמורש, בתיעוד על הכפר, מוזכרים שני השוחטים שהיו בה, ר' יצחק אייזיק שטיינמץ ור' יהושע פרידמאן [ה-א' במקור] ונכתב: "שני השוחטים היו תלמידי חכמים ובעלי הוראה באיסור והיתר."

כשחיים סיים לימודים של ארבע כיתות יסוד בסיסיות בברוסטורה, הוא עבר לסיילש ללימודים בישיבת ספינקא.

בשנת 1941 הוא גויס לפלוגות העבודה; שאר בני משפחתו נלקחו לקמיניץ פודולסק ושם נרצחו.

במרץ 1944 ברח משרות כפייה זה ושהה במחנה שבויים סובייטי בזאסלאב [Zaslav - מחנה ריכוז ועבודה שהוקם בתקופת השואה בפולין].

3 חודשים אחר כך הוא התגייס ולחם במסגרת הבריגדה הצ'כוסלובקית של סבובודה, נפצע והחלים. בספטמבר 1945 הגיע לפראג, סיים לימודים והוסמך כאלקטו-טכנאי בבית ספר טכני בעיר.

הוא קיבל אזרחות וב-1.1.1949 הגיע ארצה על האונייה "קסרטה".

לסבא חיים ולסבתא שרה נולדו שני ילדים: רבקה ודב-יהושע, אביו של ארנון. הם גדלו בבני ברק בצל שתיקתם של הוריהם. מעט מאוד היה ידוע להם טרם חקירתו של ארנון...

ולסיפורו של ארנון: ארנון הוא יליד 1976 והוא גדל בפתח תקווה, שם גרים גם הוריו, אביבה ודב. במשך 27 שנים הוא משרת במשטרת ישראל, תפקידו הנוכחי הוא באגף המבצעים בדרגת רב פקד.

בין השנים 2014-2020, במשך שש שנים, הוא הושאל לשב"כ ושימש כ"קב"ט אל-על" בפראג (בפועל, במסגרת תפקיד זה, ניתן השרות גם לשאר חברות התעופה הישראליות "ישראייר" ו"ארקיע").

כפי שכתב ארנון: "כבוגר ההכשרה, ניתנה לי האפשרות להביע את דעתי לגבי היעד, שאליו ארצה להגיע, אך היה לי ברור שדבר לא מובטח. בכל זאת, ציינתי את פראג כאחת האפשרויות המועדפות, ולו רק כי ידעתי שסבי וסבתי מצד אבי הגיעו משם. לשמחתי הרבה מוניתית לתפקיד, ופראג, אכן הייתה היעד שאליו הוחלט שאשלח, עם אשתי ועם שלושת ילדיי."

השהות בפראג היא שחידדה את הצורך הפנימי לחזור אל תחנות חייו של סבו... התוצאה היא ספר מרתק, המשחזר את חקירתו היסודית, שלב אחר שלב, לגילוי עברו של סבו. "לא שאלתי כלום. מעולם לא דיברתי איתו על נושאים אלו, ולא על מיליון שאלות נוספות, שהתרוצצו בראשי עכשיו. הייתי ילד." כיום מתגורר ארנון עם אשתו דינה וילדיה: עומרי, שי והלל, במודיעין. דינה היא יועצת ארגונית, המתמחה בתחום הסטוריטלינג [אסטרטגיה, מיתוג ומיצוב ופעילות דיגיטל של ארגונים]. היא יוצרת ומעבירה סדנאות כתיבה כתחביב וזכתה בתחרויות כתיבה. הילדים למדו בפראג באנגלית וארנון הגיע ליכולת של צ'כית בסיסית, שאיפשרה לו להסתדר ביומיו.

ארנון נותן הרצאות, בהתנדבות, על הספר שכתב. לאחר הרצאה כזאת בכיתה של בתו, כתב ארנון: "מאז ש'טוראי סבא' ראה אור, נשאתי הרצאות לקהלים שונים ברחבי הארץ, המספרות את סיפור הגילוי והמחקר שערכתי אחר מהלך חייו של סבי, חיים פרידמן ז"ל. אחת ההרצאות המשמעותיות ביותר הייתה זו שנשאתי החודש בפני כיתתה של בתי שי, בחטיבת "מכבים רעות". העיניים הסקרניות והשאלות הכנות והתמימות של חבריה לכיתה של שי שלי, גרמו לי להרגיש כמה שיתוף סיפורי האישי והמשפחתי הוא בעל ערך ובאיזה עוצמה מתממשת כאן בדיוק אותה העברת לפיד לדורות הבאים, כפי שאני רואה כדבר החשוב ביותר במסע הזה. אבל רק כשבתאי אמרה לי בשקט בסוף ההרצאה "וואו, אבא. לא ידעתי שאתה כל-כך מתרגש מזה", הבנתי כמה אני מתרגש באמת."

• בקרוב נתאם איתו מפגש חברים, בו ירחיב גם לנו על התהליך והחוויה של כתיבת ספרו. לקראת סיום ספרו (עמ' 225) כותב ארנון: "...סבא השתייך לאסכולת שורדי שואה השותקים. הוא פשוט לא סיפר ולא שיתף דבר מעברו, אף לא בדבר שירותו הצבאי והעיטורים הרבים שלהם זכה, שרבים, יש להניח, היו רואים בהם מקור לגאווה.

רבות נכתב על השתיקה שאפיינה שנים רבות את השורדים. רבים טענו כי כאשר סיפרו, חיו את הכול מחדש, סבלו והתענו, וכך נמשכה פעולת האויב גם לאחר הכחדתו."

בסיום ספרו (עמ' 230) כותב ארנון: "החלטתי לפרסם את הספר עבור הסיכוי, שייתכן, שעבור אחרים המתואר כאן ישמש השראה לחקר ולגילוי משפחתי. מתוך סקרנות, הרבה רצון וסבלנות, זכיתי לחבר פיסת מידע אחת לאחרת, ולגלות רבות על יקירנו. ואולי, למי שעוד יכולים, ישמש כזרז לשיח ולקשב לבני הדור, שהחיים טלטלו וסחפו אותם בלי שליטה."

הציטוטים מתוך ספרו של ארנון הם קולו של הדור השלישי, ואולי, בעצם, גם של בני הדור השני. הציטוטים הללו הם הפה השואל, הנפש הסקרנית, המבקשת מענה, הלב המתכווץ מההחמצה שהשאלות לא נשאלו בזמן...

אין לספר מחיר קבוע, כיוון שזו, כאמור, תרומה לעמותת "רותם למען הקהילה לתמיכה באוכלוסיות קשישים. העלות המינימלית לרכישתו היא 50 ₪ - ועד 180 ₪.

בקישור שלהלן ניתן לבצע את הרכישה:

<https://rotem4community.ravpage.co.il/%D7%98%D7%95%D7%A8%D7%90%D7%99%D7%A1%D7%91%D7%90>

ארנון - ברוך תהיה על עשייתך!

הערה: עלון 99 כולל מידע רב על מקורות לכתובת עבודת שורשים. אתם מוזמנים לצאת למסע... כל מסע מתחיל בצעד ראשון! העלון מצוי באתר העמותה carpati.org.il - גלריה - עלונים

Eyal Pe'er

דינה, הלל, עומרי, שי וארנון פרידמן

המשפחה בטיול בצפון צ'כיה

דור 4: הבת שי קוראת בספרו של ארנון "טוראי סבא"